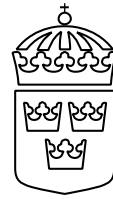

Regeringens skrivelse

2020/21:90

Nordiskt samarbete 2020

Skr.
2020/21:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 11 mars 2021

Stefan Löfven

Anna Hallberg
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar under 2020, med huvudsakligt fokus på verksamheten i Nordiska ministerrådet. Skrivelsen inleds med en översiktlig sammanfattning av det nordiska samarbetet under covid-19-pandemin. Därefter beskrivs verksamheten under de nordiska samarbetsministrarna, följt av verksamheten under resterande elva ministerråd. Det nordiska utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, som ligger utanför Nordiska ministerrådets mandat, beskrivs kort. Skrivelsen innehåller också en översiktlig bild av Sveriges bilaterala relationer med de nordiska grannländerna samt arbetet i Barentsrådet och Arktiska rådet.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Nordiskt samarbete under covid-19-pandemin	3
3	Nordiska ministerrådet.....	5
3.1	Verksamhet under samarbetsministrarna.....	5
3.2	Gränshinderrådet	8
3.3	Ministerrådet för utbildning och forskning	9
3.4	Ministerrådet för kultur	9
3.5	Ministerrådet för hållbar tillväxt	10
3.6	Ministerrådet för miljö och klimat	12
3.7	Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk	13
3.8	Ministerrådet för social- och hälsopolitik.....	14
3.9	Ministerrådet för arbetsliv	15
3.10	Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI.....	16
3.11	Ministerrådet för digitalisering.....	17
3.12	Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik.....	17
3.13	Ministerrådet för justitiefrågor	18
3.14	Sveriges ordförandeskapsprojekt.....	18
4	Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete.....	19
5	Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap	20
5.1	Nordiskt försvarssamarbete	20
5.2	Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap.....	21
6	Bilateralt nordiskt samarbete	21
6.1	Finland.....	21
6.2	Norge.....	22
6.3	Danmark	23
6.4	Island.....	24
7	Nordområdessamarbetet	24
7.1	Arktis.....	24
7.2	Barents.....	25
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 2021	26

Regeringen fortsätter att prioritera det nordiska samarbetet högt. Under 2020 påminde covid-19-pandemin om vikten av ett nära samarbete mellan de nordiska länderna, men ställde också det nordiska samarbetet inför utmaningar. Att försöka minimera pandemins negativa konsekvenser i gränsregionerna var en angelägen fråga för regeringen under året. Sverige drev på för ett stärkt nordiskt samarbete i frågor som påverkar mobiliteten i våra gränsregioner. Målsättningen förblir att det ska vara lättare att flytta, pendla, studera, arbeta och driva företag över de nordiska gränserna.

De nordiska ländernas gemensamma vision kallas Vår vision 2030 och slår fast att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Visionen antogs av de nordiska statsministrarna 2019 och är vägledande för all verksamhet i Nordiska ministerrådet.

2 Nordiskt samarbete under covid-19-pandemin

De nordiska länderna drabbades olika hårt och valde delvis olika vägar för att begränsa spridningen av covid-19. Reserestriktioner och karantänsbestämmelser för att stoppa smittspridningen påverkade gränshandeln, besöksnäringen och de vardagliga kontakterna över de nordiska gränserna kraftigt. Sedan mars 2020 tillämpar de nordiska grannländerna restriktioner för inresande i syfte att dämpa smittspridningen av covid-19. I slutet av året stod de nordiska länderna inför en allvarlig situation, med ökad smittspridning och förekomst av nya varianter av viruset. Regeringen såg därför behov att vidta åtgärder som inte vidtagits tidigare. I slutet av 2020 införde Sverige för första gången under pandemin ett inreseförbud gentemot inresande från Danmark.

Grannländernas reserestriktioner och karantänsbestämmelser varierade under årets gång beroende på det aktuella läget vad gäller smittspridningen. I gränsregioner var reserestriktionerna begränsande för det vardagliga livet. Lättnader och återinförda skärpningar med kort varsel innebar att människor som lever och verkar över gränserna upplevde svårigheter i sin vardag, både i yrkes- och familjelivet. Den minskade tillit till det nordiska samarbetet som uppstått i gränsregionerna kan också skada det nordiska samarbetet på längre sikt. Regeringen ser allvarligt på detta och kommer verka för att utveckla och värna förtroendet för det nordiska samarbetet.

Regeringen fortsätter därför att prioritera integrationen mellan de nordiska länderna genom att undanröja gränshinder och möjliggöra ökad mobilitet över gränserna. Det arbetet fick en ny prägel på grund av pandemin. Att minimera negativa konsekvenser för gränsregionerna var en angelägen fråga under 2020. I möten och diskussioner lyfte Sverige restriktionernas negativa konsekvenser och underströk behovet av pragmatiska lösningar för att underlätta situationen för de som pendlar, arbetar, driver företag eller studerar i en gränsregion. Sverige lyfte t.ex.

frågan vid samtliga möten mellan de nordiska samarbetsministrarna sedan pandemins start. Vid mötena drev Sverige på för tätare dialog och ett tydligare ansvar för samarbetsministrarna att värna det nordiska perspektivet när nationella beslut som påverkar gränsregioner fattas. De nordiska länderna är överens om vikten av att så snart som möjligt kunna återgå till ett öppet Norden.

Genom konstruktivt samarbete kunde den mest nödvändiga arbetspendlingen över de nordiska gränserna fortsätta under krisens gång. Det var viktigt t.ex. för att säkerställa personalförsörjning till sjukvården i gränsregionerna. I krisens inledande skede hade de nordiska länderna också ett framgångsrikt konsulärt samarbete, som bidrog till att över 9 000 svenskar som strandats i utlandet på grund av smittan kunde resa hem till Sverige. Sverige åtog sig därtill den viktiga rollen att vidareförsälja vaccin till Norge och Island, som inte är medlemmar i EU. De nordiska länderna hade också ett gott samarbete om tillgång till medicinsk utrustning.

Covid-19-pandemin innebar svårigheter och utmaningar för det nordiska samarbetet, framförallt vad gäller målsättningen att bli världens mest integrerade region. Samtidigt intensifierades kontakterna på myndighets-, departements- och ministernivå under krisen och de nordiska länderna hade ett tätt utbyte av information och erfarenheter på många politikområden. På ministernivå diskuterade t.ex. de nordiska statsministrarna pandemin vid två möten under året, i juni och oktober. Vid det senare mötet antogs en deklaration om vikten av grön återhämtning efter krisen och behovet att gemensamt öka ambitionerna och genomföra Parisavtalet. Vikten av nordiskt ledarskap i den gröna återhämtningen efter covid-19 lyftes i flera ministerrådssamarbeten under året. De nordiska samarbetsministrarna hade flera digitala möten under året. Det arbetet beskrivs närmare i avsnitt 3.1. De nordiska inrikesministrarna träffades fyra gånger under året för att diskutera restriktioner vid inre och yttre gräns med anledning av covid-19. Socialministrarna hade täta kontakter för att diskutera frågor kopplade till pandemin. De nordiska transportministrarna hade två möten under året. På myndighetsnivå hade t.ex. Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap regelbunden kontakt med sina motsvarigheter i de nordiska länderna. Företrädare för den svenska regeringen förde också samtal med representanter från arbetsmarknadens parter i Norden både om uppkomna gränshinder och om strategier för återhämtning efter covid-19-pandemin.

I skrivande stund pågår alltså en kris som de nordiska länderna kommer att behöva hantera gemensamt under lång tid framöver. Det blir viktigt att tillsammans i Norden lära av krisen genom att utbyta erfarenheter och utvärdera på vilka områden samarbetet kan leda till bättre resultat i framtiden. Sverige vill bl.a. se ett stärkt nordiskt samarbete i gränshinderfrågor.

Inom Nordiska ministerrådet kommer de nordiska länderna nu att arbeta tillsammans i flera covid-19-relaterade projekt, bl.a. på arbetsmarknadsområdet, kulturområdet, vad gäller grön återhämtning och genom forskningsprojekt.

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Ordförandeskapet roterar mellan de fem nordiska länderna. Under året leddes ministerrådets arbete av Danmark tillsammans med Färöarna och Grönland. Det gemensamma ordförandeskapsprogrammet tog avstamp i de tre strategiska prioriteringarna för att nå visionen om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030:

- Ett grönt Norden – Tillsammans ska vi främja en grön omställning av våra samhällen och arbeta för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi.
- Ett konkurrenskraftigt Norden – Tillsammans ska vi främja grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration.
- Ett socialt hållbart Norden – Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd.

Som ordförandeland ledde Danmark det arbete som resulterade i att samarbetsministrarna ställde krav på bättre ekonomihantering i Nordiska ministerrådet. Det arbetet var särskilt angeläget efter att brister i ekonomihanteringen ledde till att 2019 års räkenskaper inte kunde revideras utan anmärkning av danska Rigsrevisionen.

3.1 Verksamhet under samarbetsministrarna

De nordiska samarbetsministrarna leder arbetet inom Nordiska ministerrådet på uppdrag av statsministrarna. Samarbetsministrarna ansvarar för övergripande politiska prioriteringar, budgetfördelning och några andra viktiga frågor som redogörs för i det här avsnittet.

Samarbetsministrarnas verksamhetsår

Samarbetsministrarna möttes sju gånger under året: i Köpenhamn den 4 februari och digitalt den 18 mars, 17 april, 23 juni, 10 september, 27 oktober och 23 november. På samtliga möten från och med den 18 mars stod frågor som knyter an till covid-19-krisen på dagordningen. Under årets gång fick samarbetsministrarna löpande uppdateringar om aktuella gränshinder och störningar som uppkommit på grund av covid-19. Sverige prioriterade det gränsregionala perspektivet och verkade för att situationen i gränsregionerna skulle stå högt på dagordningen. Sverige arbetade också för att tydliggöra samarbetsministrarnas roll att främja det nordiska perspektivet inom den egna regeringen och efterfrågade tätare dialog inför beslut som påverkar rörligheten över de nordiska gränserna. Frågan fortsätter att diskuteras vid samarbetsministrarnas möten under 2021.

De nordiska länderna är eniga om att stå fast vid den vision för samarbetet som statsministrarna antog 2019: Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Samarbetsministrarna har

fått i uppdrag av statsministrarna att leda arbetet med att förverkliga visionen. Det uppdraget gäller även i kristider. Trots de svårigheter som pandemin innebar lades viktiga byggstenar på plats för att på sikt kunna nå visionen.

Under året beslutades en omfördelning av Nordiska ministerrådets budget inför 2021. Omfördelningen syftar till att uppnå en jämnare fördelning av medel mellan aktiviteter som hänför sig till visionens tre strategiska prioriteringar. Under 2021 kommer satsningar under prioriteringen ”ett grönt Norden” att tilldelas mer medel än tidigare. Omfördelningen innebär att vissa ministerråd tilldelades mindre medel än tidigare, däribland ministerråden för kultur och utbildning, som dock fortsatt har två av de största budgetramarna och bidrar med viktig verksamhet för att verkliggöra visionen.

Under hösten antogs också den handlingsplan som definierar hur arbetet för att nå visionen ska se ut under åren 2021–2024. För att konkretisera arbetet ställdes sammanlagt 12 mål upp under de tre strategiska prioriteringarna. En övergripande målsättning med handlingsplanen är att öka det tvärssektoriella samarbetet på områden där det leder till mer nordisk nytta. Nordiska ministerrådet har sedan tidigare ett aktivt samarbete med civilsamhället. Sverige står bakom ambitionen att nu stärka samarbetet ytterligare. Till stöd för detta kommer ett nytt nordiskt civilsamhällesnätverk, en struktur för offentliga konsultationer och ett stödprogram som ger civilsamhällets aktörer möjlighet att söka medel för att mötas över gränserna att upprättas under 2021.

En policy för integrering av hållbar utveckling, jämställdhet och ett barnrätts- och ungdomsperspektiv utvecklades under året. Med policyn som utgångspunkt ska Nordiska ministerrådet integrera dessa tre tvärgående perspektiv i sitt arbete.

För Sverige är det prioriterat att säkerställa att arbetet med visionen leder till önskade resultat. Under året inleddes ett arbete med att ta fram indikatorer som ska mäta både Nordens utveckling och vilken effekt Nordiska ministerrådets arbete har för utvecklingen. En halvtidsutvärdering för handlingsplanen kommer att äga rum våren 2022.

Nordiskt genomförande av Agenda 2030

Statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030 är den nordiska samarbetsramen för arbetet med hållbar utveckling. Arbetet med visionen bidrar till genomförandet av Förenta nationernas (FN) Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Genom de 17 målen och 169 delmålen i Agenda 2030 har världens ledare förbundit sig att arbeta för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefindandet. Agendan omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling ska säkerställa en tydlig koppling mellan arbetet med hållbar utveckling i Norden samt Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Under året bidrog expertgruppen till att ta fram handlingsplanen för att nå visionen och indikatorerna som ska mäta utvecklingen. I

handlingsplanen finns en tydlig koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Även indikatorerna har tydlig koppling till de olika målen för hållbar utveckling.

En ny nordisk arbetsplan för hållbar utveckling och mandat för expertgruppen i perioden 2021–2024 togs fram under året. Expertgruppen får ett förstärkt mandat att bistå samarbetsministrarna i att genomföra och följa upp visionen samt det tvärgående arbetet med hållbar utveckling. Expertgruppen för hållbar utveckling kommer även fortsättningsvis att ha ungdomsrepresentanter, men framåtriktat med tätare koppling till de nationella ungdomsråden.

Internationellt samarbete och profilering av Norden

Under 2020 fortsatte arbetet med att genomföra den uppdaterade strategin för 2019–2021 för internationell profilering och positionering av Norden. Strategin är en del av en långsiktig satsning på att systematisera och säkra en konsekvent profilering av Norden. Pandemin innebar att flera fysiska evenemang ställdes in. Profileringsarbetet kompenserade därför med fler initiativ för sociala medier.

Den huvudsakliga delen av profileringsarbetet sker inom ramen för podcasten Nordic Talks. En utlysningssrunda för utlandsmyndigheter eller andra aktörer att söka finansiering från Nordiska ministerrådet för att arrangera egna livesända Nordic Talks hölls under första halvan av året. Merparten av evenemangen under året kunde hållas digitalt, vilket ökade räckvidden under pandemin. Sammanlagt 13 avsnitt av Nordic Talks publicerades i podcastformat och finns tillgängliga på alla större plattformar.

Det parallella utlysningsformatet med en enklare ansökningsprocess för mindre samarbetsprojekt på nordiska utlandsmyndigheter fortsatte under 2020. På grund av pandemin inkom enbart tre ansökningar varav samtliga beviljades.

Under året diskuterades hur Nordiska ministerrådets framtida internationella samarbete kan kopplas närmare till genomförandet av visionen. Ett steg i denna anpassning är inrättandet av en särskild budgetpost i Nordiska ministerrådets budget från år 2021 och framåt. På budgetposten avsätts medel för att ge de nordiska utlandsmyndigheterna utanför Norden möjlighet att genomföra gemensamma projekt som främjar visionen och dess tre strategiska prioriteringar. Ett pilotprojekt och en öppen ansökningsprocess under 2020 fick ett mycket gott gensvar och ett tiotal olika projekt med spridning över världen gavs stöd under inledningen av 2021.

Nordiska barn- och ungdomskommittén

Under året fortsatte Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk) att genomföra den tvärspektoriella strategin för barn och unga i Norden 2016–2022, med målet att Norden ska vara den bästa platsen i världen för barn och unga att växa upp i. Generaldirektören för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor representerar Sverige i Nordbuk, tillsammans med en ungdomsrepresentant utsedd av Landsrådet för Sveriges

ungdomsorganisationer och en representant från Regeringskansliet. Under året genomfördes flertalet projekt, såsom informationsinsatser för att involvera barn och unga i Nordiska ministerrådets arbete och utbildningsinsatser om barnrätts- och ungdomsperspektiv.

Nordbuds stödprogram Norden 0–30 riktar sig till barn och unga upp till 30 år och fördelar stöd till projekt, initiativ och nätverk av politisk, social eller kulturell karaktär, där de ungas engagemang står i fokus. Under 2020 mottog stödprogrammet 83 ansökningar, varav 30 beviljades stöd. Ansökningarna visade på en relativt jämn fördelning mellan områdena kultur, socialt och politiskt. Covid-19-pandemin och svårigheterna att resa inom Norden påverkade genomförandet av beviljade ansökningar i stor utsträckning. Av de 30 beviljade projekten genomfördes endast ett projekt till fullo under 2020. Majoriteten av de beviljade projekten kunde genom dialog med programkontoret flytta fram sina aktiviteter till 2021.

I samarbete med det nordiska forsknings-, rådgivnings- och analysinstitutet Nordregio utarbetades nordiska barn- och ungdomsindikatorer och rapporter om barn och unga, funktionshinder, hälsa och delaktighet togs fram för att presenteras i början av 2021. Nordbuk beslutade att ta in nomineringar på ungdomsrepresentanter från Färöarna, Grönland och Åland, som tidigare saknat ungdomsrepresentanter i kommittén. Danmark, i egenskap av ordförandeland, tillsatte ett projekt vid namn Craft med syfte att höja studenters kompetenser inom samarbete, problemlösning, innovation, kommunikation, kritiskt tänkande och datalogiskt tänkande (computational thinking). Projektet avslutades den sista december 2020.

3.2 Gränshinderrådet

Gränshinderrådet fortsatte sitt arbete i linje med mandatet från samarbetsministrarna för perioden 2018–2021, med målsättningen att bidra till att lösa 8–12 gränshinder per år. I början av året fattades också beslut om att under 2020 särskilt stödja visionsarbetet genom att arbeta med fyra övergripande och tvärgående fokusområden i syfte att identifiera möjliga lösningar: erkännande av yrkeskvalifikationer, samnordiska lösningar för elektronisk identifikation och digitalisering, harmonisering av byggregler och gränshinder inom transportområdet. Under 2020 bidrog gränshinderrådet till att nio hinder hanterades: sju blev helt eller delvis lösta och två avskrevs. Bland annat löstes hinder kopplade till norska sekretessbestämmelser som försvårat upprättande av bouppteckningar i Finland och Sverige samt erkännande av färöiska körkort i Sverige.

Gränshinderarbetet under 2020 kom att i hög grad att präglas av covid-19-pandemin. Mycket kraft lades på arbetet med att fortlöpande identifiera och uppmärksamma covid-19-relaterade störningar i den fria rörligheten till följd av de restriktioner som införts i de nordiska länderna. Arbetet utfördes i nära samarbete med de gränsregionala informationstjänsterna. Av de 44 gränshinder som uppstått till följd av covid-19 kunde ett 20-tal lösas, bl.a. flera frågor kopplade till socialförsäkringstillhörighet.

Den 15 april tillträdde Sven-Erik Bucht, tidigare landsbygdsminister, som ny svensk representant i gränshinderrådet.

Under 2021 kommer ett nytt mandat att tas fram för gränshinderrådet, som ska beakta erfarenheter från covid-19-pandemin. Avsikten är att se över hur det gränsregionala samarbetet kan värnas även i kristider. Det rör t.ex. bättre informationsdelning och beredskap, konsekvensbedömningar av vilka effekter olika åtgärder får i gränsregioner och förutsättningarna för att skapa enhetliga lösningar på nordisk nivå.

3.3 Ministerrådet för utbildning och forskning

Under 2020 fokuserade Ministerrådet för utbildning och forskning i hög utsträckning på sektorns bidrag till visionen och handlingsplanen. Arbetet genomsytrade både budgetprocessen och prioriteringsövningar kring de projekt som drivs inom sektorn.

Mot bakgrund av covid-19-pandemin anordnades samtliga möten digitalt. Flera av de projekt som varit planerade fick skjutas på framtiden eller ställas om till digitala konferenser och utnyttjade därmed inte den planerade budgeten för 2020. Efter ett särskilt beslut kan projekten nu fortsätta under 2021. Ett forskningsprogram inom samhällssäkerhet med fokus på covid-19 tilldelades 500 000 danska kronor.

Fokus för diskussionerna på ministernivå under året var ungas psykiska hälsa och hur covid-19 ytterligare aktualiserat behovet av att arbeta med frågan på nordisk nivå. Under 2020 påbörjades också en utvärdering av Nordplus, som är ett utbytesprogram för elever, studenter och verksamma inom utbildningsväsendet i de nordiska och baltiska länderna. Syftet med utvärderingen är att tillhandahålla en utgångspunkt för förberedelserna inför en ny Nordplus-programperiod och föreslå hur konsekvenserna av den reducerade budgeten under 2021–2024 ska hanteras.

Under året fortsatte arbetet med att revidera den nordiska språkdeklarationen, där syftet är att identifiera gemensamma intressen på språkområdet i Norden. Detta gjordes bl.a. genom en enkätundersökning bland ungdomar från hela Norden om deras förhållande till Nordens språk och nordisk språkförståelse. En rapport kommer att presenteras 2021.

3.4 Ministerrådet för kultur

Precis som inom alla sektorer präglades arbetet inom Ministerrådet för kultur av pandemins konsekvenser. Kultursektorn tillhör de sektorer som är allra hårdast drabbade. Under året fattade de nordiska kulturministrarna beslut om en särskild insats för det nordiska kulturlivet, där stödprogrammet Kultur- och konstprogrammet stärktes med 3 miljoner danska kronor. Nordicom, som är ett nordiskt kunskapscenter inom medie- och kommunikationsområdet, och Kulturanalys Norden, som är ett nordiskt kunskapscentrum för kulturpolitik vid Myndigheten för kulturanalys, fick därutöver i uppdrag att undersöka pandemins påverkan på kultur- och mediesektorerna. Dessutom beslutades om en extra förstärkning av Nordisk kulturfonds bidragsgivning på 750 000 danska kronor.

På grund av pandemin beslutade Ministerrådet för kultur att den gemensamma nordiska kultursatsningen i Kanada år 2021, som fått namnet Nordic bridges, ska senareläggas till 2022. Under året beslutades också om en satsning på samarbete mellan nordiska och kanadensiska unga journalister.

De nordiska kulturministrarna beslutade om ett samarbetsprogram som ska gälla 2021–2024: Konst och kultur – drivkraften för hållbar utveckling i Norden. Samarbetsprogrammet tar avstamp i visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030 och konkretiserar hur kultursektorn ska arbeta för att nå visionen under de kommande fyra åren. Samarbetsprogrammet ska stärka gemenskap, utveckling och samarbete inom kultursektorn i hela Norden. Ambitionen är att levandegöra kulturarvet och att främja inkluderande och nyskapande nordisk konst och kultur som även bidrar till att profilera Norden som en hållbar, konkurrenskraftig och attraktiv kulturregion.

Som en del av handlingsplanen för att nå visionen ska ett projekt för att främja Norden som ledare för en hållbar och konkurrenskraftig bygg-, anläggnings- och fastighetssektor med minskad klimatpåverkan genomföras. Inom ramen för detta ska bl.a. kultursektorn och näringssektorn bidra genom att främja goda exempel på hållbara lösningar, arkitekturpolitik och träbyggande i Norden.

3.5 Ministerrådet för hållbar tillväxt

Närings- och innovationspolitik

Trots att covid-19-pandemin och den efterföljande ekonomiska krisen präglade året fortsatte arbetet med att operationalisera handlingsplanen för visionsprojekten 2021–2024 tillsammans med den nordiska institutionen Nordic Innovation. Under året etablerades nordiska referensgrupper för samtliga visionsprojekt för att säkerställa koordinering mellan projekten och de övriga insatser som sker i de nordiska länderna eller på EU-nivå.

I april tog Island initiativ till ett informellt digitalt möte med de nordiska näringsministrarna. Mötet fokuserade på turismsektorn samt öppnandet och återuppbyggnaden av de nordiska ekonomierna efter covid-19-krisen. Även under det ordinarie näringsministermötet den 1 september diskuterade ministrarna Nordens gemensamma återstart och att de önskar säkerställa synergieffekter mellan ekonomisk återuppbyggnad och grön omställning.

Danmark stod värd för ett digitalt nordiskt bostadsministermöte under året. Vid mötet diskuterades pandemins effekter på bygg- och bostadsmarknaden samt dess roll i den ekonomiska återhämtningen. Satsningar för en hållbar och konkurrenskraftig bygg- och bostadssektor, vilket ingår i handlingsplanen för att nå visionen för det nordiska samarbetet, diskuterades också under mötet. Under 2020 etablerades en nordisk styrgrupp för harmonisering av byggregler och för en mer integrerad nordisk byggmarknad. Styrgruppen ska främja, initiera och samordna insatser som bidrar till en mer integrerad och hållbar nordisk byggmarknad.

Det regionalpolitiska arbetets övergripande mål är att bidra till hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i samtliga nordiska regioner, samt skapa ett effektivt samarbete i gemensamma regionala frågor. Under 2020 fortsatte genomförandet av samarbetsprogrammet inom regionalsektorn för åren 2017–2020 med hjälp av tre arbetsgrupper utifrån huvudtemana Hållbar landsbygdsutveckling, Innovativa och resilienta regioner samt Hållbara städer och stadsutveckling. Arbetsgrupperna arbetar i nära samarbete med Nordregio. Under 2020 togs beslut om ett nytt samarbetsprogram för perioden 2021–2024, som ska bidra till genomförandet av visionen. I utvecklingen av det nya samarbetsprogrammet togs särskild hänsyn till vilka konsekvenser pandemin innebär för regionerna.

Under året fokuserade arbetet på att ta fram handlingsplanen för att nå visionen, operationaliseringen av det nya samarbetsprogrammet, gränskommittéernas arbete, den nordiska institutionen Nora och den nordatlantiska utvecklingsstrategin Naust. Ett digitalt ministermöte skulle ha ägt rum den 22 oktober 2020 men ställdes in.

Nordregio forum är en årligen återkommande mötesplats för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan tjänstemän, politiker och forskare i de nordiska länderna i frågor som rör hållbar regional tillväxt och utveckling. Forumet 2020 ägde rum digitalt genom olika seminarier som tog utgångspunkt i det arbete som genomförts i arbetsgrupperna.

Energi

Den gemensamma nordiska elmarknaden, energiforskning, förnybar energi och energieffektivisering är huvudsakliga fokusområden i det fyraåriga samarbetsprogram som ligger till grund för det nordiska energisamarbetet under perioden 2018–2021.

Vid det nordiska energiministermötet i maj 2020 pekades särskilt på det hållbara energisystemets betydelse för grön omställning i Norden. Energiministrarna framhöll att den gröna omställningen kommer att innebära krav på en väsentligt ökad elektrifiering under de kommande åren.

Det nordiska elmarknadssamarbetet fortsatte under året med inriktning att uppfylla den vision för den nordiska elmarknaden som energiministrarna fastställde år 2019 i Reykjavik: ”År 2030 ska Norden ha världens mest konkurrenskraftiga, innovativa och konsumentorienterade elmarknad, som bidrar till att nå de ambitiösa nordiska klimatmålen.” Det planerade årliga elmarknadsforumet för dialog med elmarknadens aktörer sköts upp på grund av pandemin och kommer att genomföras som två digitala möten under våren 2021.

Den samnordiska institutionen Nordisk Energiforskning fortsatte under året sitt arbete med att stärka det nordiska energiforsknings-samarbetet genom att etablera nya nordiska forskningsprogram i samverkan med andra forskningsfinansierare. Programmen berör bl.a. integrering av hållbar energi i energisystemet, förstärkt koppling mellan de nordiska ländernas energimarknader samt energi i transportsektorn.

Arbetsgruppen för förnybar energi arbetade vidare med dialog mellan länderna om genomförandet av EU-direktiv om förnybar energi och om stödsystem till förnybar energi. Myndighetsarbetsgruppen Nordsyn, där Sverige representeras av Energimyndigheten, fortsatte sitt samarbete med inriktning på ekodesign (design för ökad energieffektivisering) och energimärkning (avseende produkters energiförbrukning).

En nätverksgrupp för samarbete om teknik för koldioxidlagring, som startades under 2019, arbetade under 2020 vidare med inriktning på kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan länderna inom detta område.

3.6 Ministerrådet för miljö och klimat

Arbetet med att genomföra samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024 fortsatte under 2020 inom ramen för sex fasta arbetsgrupper med myndighetsrepresentanter samt särskilda samarbeten om hållbara städer respektive hav- och klimatfrågor.

Visionen om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030 innebär ett ökat fokus på miljö och klimat. Detta innebär också ökade medel till Ministerrådet för miljö och klimat under perioden 2021–2024. Därför utarbetades ett stort antal så kallade visionsprojekt under 2020, med fokus på bl.a. naturbaserade lösningar, marint skräp, hav och klimat, klimatomställning i Norden samt textilier. Sverige har initierat och leder samarbetet om klimatomställning i näringslivet.

Årets två ministermöten arrangerades digitalt. Vid vårens möte, den 30 april, diskuterades grön omställning och hur de nordiska länderna kan stödja ett ambitiöst globalt klimatarbete i ljuset av covid-19. Ministrarna antog en deklARATION om den globala agendan för kemikalier och avfall och beslutade att stärka det nordiska samarbetet om marint plasticskräp och mikroplaster. I anslutning till ministermötet bjöd Danmark, i egenskap av ordförandeland, in till ett rundabordssamtal om finansiering av grön omställning.

Höstens ministermöte hölls den 28 oktober. Ministrarna antog en deklARATION om en mer hållbar kryssningstrafik genom användning av landström. De diskuterade bl.a. insatser för att främja en mer miljöanpassad flygnäring och de nordiska ländernas möjlighet att driva på för ambitiösare klimatmål inom EU. Ett sedvanligt samrådsmöte med Nordiska rådets utskott för ett hållbart Norden hölls också, med fokus på biologisk mångfald och EU:s gröna giv. Under hösten lanserade de nordiska miljö- och klimatministrarna också gemensamt en rapport om hur en global överenskommelse om plast skulle kunna utformas.

Den nordiska miljömärkningen Svanen fortsatte utvecklingen av en rad produktområden såsom Svanenmärkta fonder, byggnader, batterier, blöjor och leksaker. Märkningen bedrev kampanjen ”svana” och samarbetade med företaget Amazon för att guida konsumenter till mer miljöanpassade val. Nordiska ministerrådet lät, på svenskt initiativ, genomföra en analys av Svanens organisation. Analysen kommer att ligga till grund för fortsatta diskussioner om behov av organisatoriska förändringar.

3.7 Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk

Skr. 2020/21:90

Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk fortsatte under 2020 sitt arbete utifrån gällande samarbetsprogram, framför allt med fortsatt fokus på hållbara livsmedelssystem och utvecklande av blå och grön bioekonomi. Ett nytt samarbetsprogram som gäller från 2021 utarbetades utifrån visionen för det nordiska samarbetet. Liksom tidigare genomfördes mycket arbete horisontellt mellan ministerrådets sektorer. Det årliga ministermötet, som genomfördes digitalt den 24 juni, fokuserade på sektorernas arbete relaterat till covid-19, hållbar proteinproduktion i Norden samt handlingsplaner och budget 2021–2024.

Fiskeri och vattenbruk

Under året fortsatte samarbetet om insatser för fiskeri och vattenbruk i linje med tidigare år, men med ett ökat fokus på fiskerinäringarnas och den blå bioekonomins bidrag till visionen och handlingsplanen. Fiskerisamarbetet har i huvudsak genomförts digitalt och en stor del av fiskeriarbetet upptogs av analys- och informationsutbyte av de nationella effekterna på fiskerinäringarna av de restriktioner som införts mot bakgrund av covid-19. Inom ramen för handlingsplanens ökade fokus på tvärssektoriella projekt påbörjades arbetet med att finna tvärssektoriella projekt mellan olika berörda ministerråd.

Jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbrukssamarbetet under 2020 var digitalt och covid-19 pandemins påverkan stod återkommande på dagordningen. Samarbetet fortsatte vad gäller att öka de gröna näringarnas motståndskraft mot kommande klimatförändringar. Visionen för det nordiska samarbetet och inspel till samarbetsministrarnas handlingsplan var också en del av agendan.

De nordiska samarbetsorganen Samnordisk skogsforskning och Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning arbetade fortsatt intensivt med frågor inom klimat, miljö, digitalisering och jämställdhet. Nordiska samarbets- och nätverksprojekt mellan forskare påverkades av covid-19-pandemin, eftersom resor och fysiska möten inte kunnat utföras eller fått ske digitalt. Detta försenade många av de projekt som Samnordisk skogsforskning och Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning ger bidrag till. Under 2020 gjordes dock nya utlysningar till nätverksprojekt inom flera olika områden av nordiskt jord- och skogsbruk, bl.a. med fokus på utmaningarna för rennäringen under klimatförändringarna.

Livsmedel

I centrum för livsmedelssamarbetet stod arbete med att uppdatera de nordiska näringsrekommendationerna (NNR), i syfte att modernisera och utveckla rekommendationerna. Miljöaspekter kommer också att beaktas i uppdateringen, som ska vara klar 2022. Samarbetet om antibiotikaresistens fortsatte under året genom digitala diskussioner.

Programmet Ny nordisk mat bidrar till gemensamma nordiska satsningar där måltidsupplevelser och de nordiska värderingarna är en viktig del av profileringen. Under 2020 fick projekt om bl.a. en nordisk matmessa, främjande av odling och kommersialisering av gamla frösorter ekonomiskt stöd genom programmet. Ett projekt om att återupptäcka det arktiska köket avslutades under året. På grund av covid-19-pandemin var det dock svårt att genomföra planerade aktiviteter och flera av projekten förlängdes därför.

Nordiskt genresurscenter

Nordiskt genresurscenter (NordGen) är de nordiska ländernas gemensamma institution för bevarande av växt- och djurgenetiska resurser, med huvudkontor i Alnarp. Under 2018 inleddes processen för att bygga nya lokaler tillsammans med Akademiska hus. Under 2020 fortskred arbetet och kontrakt för bygget skrevs mellan Akademiska hus och Nordiska ministerrådet. Arbetsplanen för hur NordGen ska komma till rätta med den eftersläpning av arbetsuppgifter som funnits kunde i stort följas, trots covid-19-anpassningar. Ett nytt datasystem togs i bruk och fungerar bra. Projektet höll sig inom planerad budget och planerade tidsramar.

3.8 Ministerrådet för social- och hälsopolitik

Under 2020 deltog Ministerrådet för social- och hälsopolitik i arbetet med att ta fram en handlingsplan för att förverkliga visionen om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Arbetet inom det svenska ordförandeskapsprojektet Vård och omsorg på distans fortsatte under året. Beslut fattades även om ett nytt projekt med fokus på vård och omsorg på distans för perioden 2021–2024 som en del av handlingsplanen för genomförandet av visionen. I projektet inkluderas ett perspektiv som syftar till att dra lärdomar från covid-19-pandemin.

Under året fortsatte arbetet med att initiera förslagen i den genomlysning som gjorts av det nordiska samarbetet på det sociala området. Rapporten överlämnades av utredaren Árni Pall Árnason 2018. Arbetet fokuserade bl.a. på att stärka det nordiska samarbetet om kunskap och insatser som fungerar samt om den frivilliga sociala sektorns roll i socialpolitiken. En arbetsgrupp tog under året fram ett förslag på ett nytt mandat och organisationsförändringar för den Nordiska medicinalstatistiska kommittén och Nordiska socialstatistikkommittén.

Under året beslutades om ett nytt mandat för Nordisk folkhälsoarena 2021–2023. Folkhälsoarenan samlar tjänstemän som arbetar med

folkhälsa i de nordiska länderna och Färöarna, Grönland och Åland. För 2021 läggs särskilt fokus på att utbyta information, erfarenheter och lärandeexempel inom området icke-smittsamma sjukdomar och hur dessa kan förebyggas, exempelvis genom fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor.

Under året ägde ett flertal möten och kontakter rum mellan de nordiska länderna om utvecklingen av covid-19-pandemin, på både departements- och myndighetsnivå.

Flera möten mellan social- och hälsovårdsministrarna i den nordiska kretsen, som i huvudsak behandlade covid-19-pandemin, ägde rum under året. På ministermöten diskuterades även det framtida samarbetet på hälsoområdet och det sociala området. Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi besökte Helsingfors i början av året och träffade bl.a. den finska social- och hälsovårdsministern Aino-Kaisa Pekonen för att diskutera pensions- och sjukförsäkringssystemet.

3.9 Ministerrådet för arbetsliv

Under 2020 fortsatte genomförandet av samarbetsprogrammet inom arbetslivssektorn för åren 2018–2021 med hjälp av tre utskott inom arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö samt den nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA).

Året inleddes genom att de nordiska arbetsmarknadsministrarna skickade ett brev till den nya EU-kommissionären för sysselsättning och sociala rättigheter, Nicolas Schmit. I brevet lyfte ministrarna gemensamma prioriteringar baserade på den nordiska modellen och nordiska erfarenheter. Ministrarna tydliggjorde också vikten av att ett initiativ om minimilöner inte skulle ingripa i de nordiska arbetsmarknadsmodellerna. Diskussionen om den Europeiska kommissionens planer om att införa en europeisk minimilön var också i fokus vid ett digitalt arbetsmarknadsministermöte i juni där även representanter från arbetsmarknadens parter medverkade. På mötet diskuterades även de viktigaste arbetsmarknadsrelaterade utmaningarna och lösningarna på kort och lång sikt med anledning av covid-19-pandemin.

Covid-19-pandemin har haft stor påverkan på arbetsmarknaderna i Norden. Ministerrådet för arbetsliv analyserade utvecklingen och responsen på de nordiska arbetsmarknaderna till följd av covid-19-pandemin. Analysen, som publicerades i början av 2021, bidrar med kunskap om hur åtgärder i de nordiska länderna fungerade i förhållande till att t.ex. begränsa arbetslöshet och uppsägning under den initiala delen av pandemin. Samarbetsministrarna tilldelade också Ministerrådet för arbetsliv medel för att framöver ha ett särskilt fokus på pandemins mer långsiktiga effekter på arbetsmarknaden samt utsatta grupper på arbetsmarknaden. Pandemin innebar att många aktiviteter som Danmark planerat i egenskap av ordförandeland, t.ex. relaterade till seniorer på arbetsmarknaden samt ordning och reda på arbetsmarknaden, ställdes in eller sköts på framtiden.

Det nordiska forskningsarbetet om framtidens arbetsmarknad fortsatte under året. Forskare från de fem nordiska länderna studerade hur framväxten av nya anställningsformer tillsammans med globala makrotrender såsom digitalisering kommer att påverka framtidens arbetsmarknader i de nordiska länderna. Under 2020 publicerades ett flertal slutrapporter, bl.a. om trender som driver förändringen på arbetsmarknaden, plattformarbete och arbetsrätt på framtidens arbetsmarknad.

Utöver forskningsprojektet om framtidens arbetsmarknad pågår även ett nydanande arbete inom Ministerrådet för arbetsliv som ska generera kunskap om hur digitala och tekniska lösningar kan öka sysselsättningsmöjligheterna för personer med en funktionsnedsättning.

3.10 Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI

Ministerrådet för jämställdhet bytte under året namn till Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI för att tydliggöra att frågor om lika rättigheter för homosexuella, bisexuella, transpersoner och personer som identifierar sig som queer eller intersexperson inkluderades i samarbetet under 2019. Den engelska förkortningen LGBTI används i nordiska sammanhang.

På jämställdhetsområdet prioriterades under året 25-årsjubileet av FN:s handlingsplan för jämställdhet (Pekingplattformen), med fokus på unga. Av de planerade aktiviteterna kunde ett fåtal genomföras, medan andra senarelades. Ett webbseminarium om våld i nära relationer genomfördes på Grönland och en nordisk rapport om internetforum som främjar vissa former av maskulinitet, fientlighet och hat mot kvinnor och feminism presenterades. Frågor om män och omsorgsansvar var temat på den femte internationella konferensen om män och jämställdhet (International Conference on Men and Equality), som anordnades i Tallinn.

Det nordiska samarbetsorganet Nordisk information för kunskap om kön publicerade en kartläggning och analys av LGBTI-området i Norden. Ett tillägg gjordes till det nordiska samarbetsprogrammet för jämställdhet 2019–2022. Tillägget beskriver de viktigaste prioriteringarna på LGBTI-området under programperioden: frihet och öppenhet, livskvalitet och levnadsförhållanden samt nätverk och civilsamhälle för LGBTI-personer i de nordiska länderna. En debattserie för att synliggöra möjligheter och utmaningar vad gäller lika rättigheter för LGBTI-personer i Norden genomfördes. Debatten i Sverige arrangerades digitalt i samband med pride i Umeå 2020 och syftade till att belysa den diskriminering som många LGBTI-personer med utländsk bakgrund i Norden upplever. Jämställdhetsminister Åsa Lindhagen deltog.

Två digitala nordiska jämställdhetsministermöten ägde rum under 2020, i maj och november. Covid-19-pandemin och jämställdhet stod särskilt i fokus vid mötet i maj och i juli skrev ministrarna en gemensam krönika om pandemins konsekvenser på jämställdhetsområdet. Krönikan publicerades i alla nordiska länder, i Aftonbladet i Sverige.

Som en del av sektorns fokus på att lyfta fram unga genomfördes vid jämställdhetsministermötet i november en dialog med två unga nordiska gästtalare där fokus var på framtidens arbetsmarknad, klimatet och vikten

av att anlägga ett intersektionellt analysperspektiv på jämställdhetsfrågor. På mötet diskuterades också politiska åtgärder med anledning av metoo i länderna och beslut fattades om fortsatt finansiering av en forskningssatsning om sexuella trakasserier i arbetslivet.

Skr. 2020/21:90

3.11 Ministerrådet för digitalisering

Ministerrådet för digitalisering inrättades genom ett tillfälligt mandat för åren 2018–2020. Mandatet förlängdes sedermera för perioden 2021–2024. Under hösten 2020 beslutades inriktningen för kommande fyra år genom ministerdeklarationen Digital North 2.0. Målen är bl.a. att öka rörligheten och integrationen mellan de nordisk-baltiska länderna genom gemensamma gränsöverskridande digitala tjänster, att främja grön ekonomisk tillväxt i regionen samt att understödja nordiskt-baltiskt ledarskap inom EU och EES. Digitaliseringsministrarna hade ett möte den 6 mars. Ytterligare ett möte var planerat till den 1 oktober, men ställdes in på grund av att flera ministrar inte kunde delta.

Under 2020 fortsatte arbetet vad gäller Cross-Border Digital Service Programme, vilket är ett av programmen som ska bidra till att uppnå målen i deklarationen Digital North 2.0. Programmet fokuserar på fyra komponenter: tillförlitlig elektronisk identifikation, modell för gränsöverskridande utbyte av data, digitala förfaranden kopplade till livshändelser samt en finansieringsmekanism som stödjer samverkan.

Inom artificiell intelligens och datautrymmen fokuserade Ministerrådet för digitalisering under 2020 på att diskutera det kommande projektet Nordic-Baltic Data Space. Målsättningen med projektet är att genom bättre tillgång till data och användning av artificiell intelligens möjliggöra bättre tjänster för medborgare och stödja digital innovation över gränserna. Under slutet av året lämnades två slutrapporter in: en rapport för studien om betrodda tjänster, Study on Nordic-Baltic Trust Services samt en för metadata-projektet inom det nordisk-baltiska samarbetet för elektronisk kommunikation, NOBID (Nordic-Baltic Electronic Identification)

En studie initierades under året i syfte att bidra till Ministerrådet för digitaliserings arbete med grön digital omställning. Målsättningarna med studien är bl.a. att öka kunskapen om regionens arbete med grön digital omställning och att öka kunskapen om vad digitala lösningar kan bidra med i fråga om att sänka växthusgasutsläppen i regionen.

3.12 Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik

Under sommaren 2020 lanserades årets upplaga av tidskriften Nordic Economic Policy Review på temat finansmarknadsreglering och makroekonomisk stabilitet i Norden. Tidskriften ges ut årligen på initiativ av de nordiska finansministrarna i syfte att göra aktuell ekonomisk-politisk forskning mer tillgänglig för beslutsfattare och för att uppmuntra en bredare diskussion om gemensamma ekonomisk-politiska frågor. Under våren färdigställdes även en rapport om finanspolitiska ramverk och hållbar finanspolitik i Norden.

I oktober hade de nordiska finansministrarna ett videomöte där huvudtemat var hantering av den ekonomiska krisen förorsakad av covid-19-pandemin och ekonomisk återhämtning. På mötet diskuterades dessutom beskattning av den digitala ekonomin inklusive digitala tjänster.

Inom ramen för visionsarbetet kommer Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik att leda ett fyraårigt tvärsektoriellt projekt om inkluderande ekonomisk tillväxt i arbetet med den gröna omställningen. Insatsen fokuserar på hur en hållbar grön omställning till en klimatneutral ekonomi kan genomföras samtidigt som en inkluderande ekonomisk tillväxt kan åstadkommas utan ökande klyftor, bl.a. mellan stad och land. Projektet kommer också att omfatta analys av regioners ekonomiska motståndskraft vid kriser inklusive effekterna av covid-19-pandemin.

3.13 Ministerrådet för justitiefrågor

De nordiska justitieministrarna samarbetar bl.a. för att motverka brottslighet och terrorism. Inom Ministerrådet för justitiefrågor hålls ett möte årligen mellan de nordiska ländernas justitieministrar. Årets möte planerades till den 31 augusti i Helsingör men på grund av utvecklingen av covid-19-pandemin ställdes mötet in.

Regelbundet hålls ministermöten om rättsliga frågor inom ramen för det nordiska samarbetet med Baltikum. Sverige kommer att stå värd när de nordiska och baltiska justitieministrarna träffas 2021.

3.14 Sveriges ordförandeskapsprojekt

Under 2018 var Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet och lanserade fyra ordförandeskapsprojekt på områden där det fanns ett tydligt nordiskt mervärde av att växla upp samarbetet.

Det svenska ordförandeskapsprojektet Nabo, med syfte att lyfta ungas röster och sprida goda exempel, pågick under 2020 och kommer att avslutas med en konferens 2021. Arbetet bedrevs i form av fokusgruppsintervjuer med unga i de nordiska länderna men även genom att ta fram, sprida och förankra resultat och kunskap om ungas sociala inkludering i Norden. Projektet leddes av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Ordförandeskapsprojektet för hållbar arkitektur och design samt träbyggande avslutades också under 2020. Projektet resulterade bl.a. i tre rapporter som lyfter fram hållbara lösningar inom arkitektur, stadsutveckling och design samt en digital plattform för vägledning till kommuner för att öka träbyggandet.

Ordförandeskapsprojektet hållbara nordiska städer med fokus på klimatsmart mobilitet avslutades med en konferens den 3 februari 2021. Projektets slutrapport sammanfattar resultaten i delprojekten om att öka nollemissionsfordon i städer, att skapa förutsättningar för attraktiva och klimatsmarta transporter i städer, att främja lösningar för laddning av elfordon i städer samt att utveckla en gemensam databas med information om laddstationer.

Ordförandeskapsprojektet som tar sikte på lösningar för vård och omsorg på distans fortsatte under året och kommer att avslutas under 2021. Syftet med projektet är att utveckla innovativa lösningar för vård och omsorg på distans samt möjliggöra utbyte av e-recept över gränserna.

4 Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Under 2020 samordnade Danmark det informella nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet som leds av de nordiska utrikesministrarna (N5). Förutom aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska frågor prioriterade Danmark under sitt ordförandeskap frågor som rörde covid-19-pandemin. Under våren hölls fyra digitala N5-möten på utrikesministernivå: ett i mars, två i april och ett i maj. Samtliga fokuserade på pandemin, dess effekter och hantering, inte minst på det konsulära området. Ytterligare ett digitalt N5-möte ägde rum den 24 juni. Där diskuterades bl.a. nordiskt samarbete i FN-frågor inför Norges inträde i FN:s säkerhetsråd den 1 januari 2021. Årets enda fysiska möte hölls på Bornholm den 16–17 september, där bl.a. Belarus diskuterades. Vid årets sista N5-möte, den 21 december, deltog även Kanadas utrikesminister François-Philippe Champagne. Mötets fokus var de transatlantiska relationerna och områden där Norden och Kanada är mycket likasinnade, t.ex. jämställdhetsområdet.

Det nordiska utrikespolitiska samarbetet är fortsatt högt prioriterat av regeringen, både i ljuset av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet, med oroligheter i flera delar av Europa, inte minst i Belarus, och det fortsatta behovet av att hantera pandemin. Det nordiska FN-samarbetet är omfattande och tätt. Det finns ett starkt nordiskt stöd för Norges plats i FN:s säkerhetsråd 2021–2022. Det finns också starkt nordiskt stöd för Sveriges ordförandeskap i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under 2021.

I samband med mötet på Bornholm presenterade den isländske politikern Björn Bjarnason sin rapport som följer upp den så kallade Stoltenberg rapporten från 2009. I enlighet med mandatet behandlar rapporten tre områden: cyber- och hybridfrågor, klimat och säkerhet samt utmaningar för multilateralismen och den regelbaserade världsordningen. Syftet med rapporten var, likt den tidigare Stoltenberg rapporten, att föreslå åtgärder för fördjupat nordiskt säkerhetspolitiskt samarbete inom mandatets ramar samt bidra till den politiska och akademiska diskussionen. Innehållet summeras i sammanlagt 14 rekommendationer för fördjupat nordiskt samarbete. Finland kommer, som ordförande i N5 under 2021, att ansvara för att följa upp arbetet med att genomföra rekommendationerna. De nordiska länderna har kommit överens om en prioriteringsordning för rekommendationerna och fördelat ansvaret sinsemellan vad gäller huvudansvar för att de genomförs.

Det nordiska konsulära samarbetet fortgick under hela pandemin. Särskilt under pandemins initiala fas genomfördes en mycket intensiv daglig konsulär samordning med de nordiska länderna för att möjliggöra

hemresor för nordiska resenärer, framförallt i situationer där kommersiella alternativ saknades. Genom samarbetet kunde de nordiska länderna samla sina resurser. Insatserna resulterade bl.a. i att motsvarande drygt 400 transporter arrangerades och mer än 9 000 svenska resenärer kunde resa hem från utlandet.

Estland samordnade det informella utrikespolitiska nordiskt-baltiska samarbetet (NB8) under året. Fem NB8-möten ägde rum under 2020: i mars, april, maj, september och december. I juni träffades NB8-kretsen med Visegrad-kretsen (Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern) digitalt för att diskutera utrikespolitik och globala utmaningar. Samarbetet var ett viktigt forum för att diskutera covid-19-relaterade utmaningar och koordinera det nordiskt-baltiska konsulära samarbetet.

5 Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap

5.1 Nordiskt försvarssamarbete

Det nordiska försvarssamarbetet, Nordic Defence Cooperation (Nordefco), fortsatte under 2020 att vidareutvecklas i enlighet med det strategiska styrdokumentet Vision 2025. Under 2020 innehade Danmark det roterande ordförandeskapet. Fokus under året låg i stor utsträckning på att stärka och utveckla samarbetet i fred, kris och konflikt inom överenskomna områden. Som regeringen anger i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) har en sådan utvidgning av samarbetet ett säkerhetspolitiskt värde samtidigt som det bidrar till effektivare resursanvändning och ökad operativ förmåga.

De nordiska försvarsministrarna nyttjade vid flera tillfällen under 2020 den mekanism för kriskonsultationer och informationsutbyte mellan försvarsdepartementen som etablerades föregående år, bl.a. för att utbyta information om konsekvenser av covid-19 inom försvarsområdet.

Nordiskt-transatlantiskt samarbete vidareutvecklades under året i syfte att bekräfta långsiktigt nordiskt och amerikanskt engagemang i flygövningen Arctic Challenge Exercise. Arbetsgrupper inom cybersäkerhet och de militära delarna av totalförsvaret presenterade rekommendationer kring utbyte av lärdomar och möjliga samarbetsområden. Inom materielområdet anslöt sig Danmark till underavtalet om försörjningstrygghet. Ett underavtal inom exportkontroll ingicks av försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetet med en gemensam upphandling av ett nordiskt stridsuniformssystem, Nordic Combat Uniform, togs vidare under 2020.

I samband med ett trilateralt försvarsministermöte i Nordnorge i september 2020 undertecknade Finland, Norge och Sverige en avsiktsförklaring om fördjupat operativt försvarssamarbete. Avsiktsförklaringen beskriver ambitionen att kunna genomföra koordinerade militära operationer i kris och konflikt. Stegvisa åtgärder innefattar diskussioner om gemensamma säkerhetsutmaningar, etablering

av planeringsgrupper på ministerienivå och militär nivå samt scenariobaserade övningar. Initialt ligger fokus på Nordkalotten. Åtgärderna bidrar till att koordinera ländernas nuvarande och framtida nationella operationsplaner. Länderna kommer även att se över möjligheten till gemensam trilateral operationsplanering. En fortsatt säkerhetspolitisk dialog mellan länderna är angelägen. Skr. 2020/21:90

5.2 Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap

Hagasamarbetet är ett politiskt initierat nordiskt samarbete om beredskapsfrågor som startades 2009. Under det danska ordförandeskapet 2020 låg fokus på civil-militär samverkan och cyberhot under covid-19-pandemin. Under 2020 arbetade även berörda myndigheter i enlighet med de utvecklingsmål som satts upp om nödkommunikation, beredskap för skogsbrand och händelser med kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen.

Under ministermötet den 11 december 2020 betonade ministrarna vikten av att upprätthålla fokus på operativt samarbete, inklusive möjligheten att ge och ta emot gränsöverskridande stöd. Finland kommer att vara ordförande under 2021 och fortsatt ha fokus på temat civil-militär samverkan.

6 Bilateralt nordiskt samarbete

6.1 Finland

Samarbetet mellan Sverige och Finland är omfattande och relationen är mycket god. Detta märks i det nära bilaterala samarbetet i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Även i EU-frågor, FN-frågor och inom handelspolitik har Sverige och Finland ett nära samarbete. Besöksutbytet är omfattande på alla nivåer och inom alla departement, men minskade och ersattes av digitala möten under 2020 på grund av pandemin.

Den 8 januari förlade Finlands statsminister Sanna Marin sitt första utrikesbesök till Sverige för att träffa statsminister Stefan Löfven och diskutera bilaterala frågor samt EU-frågor. Utrikesminister Ann Linde deltog den 6 februari tillsammans med Finlands utrikesminister Pekka Haavisto på högnivådialogen Hanalys som äger rum på kulturcentret Hanaholmen utanför Helsingfors. Vid högnivådialogen deltog även Norges utrikesminister Ine Eriksen Søreide och FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter Michelle Bachelet. Inrikesminister Mikael Damberg deltog den 10 februari i ett publikt samtal med Finlands inrikesminister Maria Ohisalo på Hanaholmen. Inrikesministrarna hade också två digitala möten för att diskutera möjligheter att fördjupa samarbetet inom

krisberedskap, civilt försvar och kommande polissamarbetsavtal. Den 18 februari ägde ett möte rum mellan utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg och Finlands utvecklings- och utrikeshandelsminister Ville Skinnari i Stockholm.

När covid-19-pandemin drabbade de nordiska länderna i mars hölls tät kontakt mellan Sverige och Finland genom telefonsamtal och digitala möten mellan statsministrarna, utrikesministrarna och de nordiska samarbetsministrarna. Frågan om samhällena längs gränsen i norr, där många bor och arbetar på olika sidor om gränsen, var särskilt viktig och undantag kunde göras för att underlätta livet i gränssamhällena.

Försvarssamarbetet med Finland har en särställning i svensk försvars- och säkerhetspolitik, med stor bredd och nära dialog. Under 2020 kunde dialogen upprätthållas delvis tack vare de säkra kommunikationsmedel som finns etablerade mellan Försvarsdepartementet och försvarsministeriet i Helsingfors. Två fysiska bilaterala möten på försvarsministernivå genomfördes under året. Samarbetet fokuserade på fortsatt genomförande av det bilaterala samförståndsavtal som ingicks år 2018. Försvarssamarbetet omfattar fred, kris och krig och syftar till att skapa förutsättningar för gemensamt militärt agerande i olika scenarier. Samarbetet omfattar ett stort antal aktiviteter, t.ex. deltog det svenska flygvapnet i den finska luftförsvarsövningen Ruska i oktober 2020.

Den 8 september 2020 beslutade riksdagen att ge regeringen utökad rätt att besluta om att ge och ta emot operativt militärt stöd inom ramen för försvarssamarbetet mellan Sverige och Finland. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 15 oktober 2020.

6.2 Norge

Sverige och Norge har etablerade samarbeten inom ett stort antal olika områden. Förbindelserna är många och relationen är mycket god. Under 2020 fortsatte det intensiva utbytet på olika nivåer. Med anledning av pandemin skedde de flesta mötena digitalt, men under årets första månader och i september kunde statsrådsbesök genomföras fysiskt. I januari besökte utrikesminister Ann Linde Oslo för möten med Norges utrikesminister Ine Eriksen Søreide och ledamöter i Stortinget. EU-minister Hans Dahlgren besökte Oslo i februari för överläggningar. I september gjordes besök i Oslo av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman och utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg för samtal med norska motparter.

Liksom med de andra nordiska länderna var kontakterna mellan de svenska och norska statsministrarna, utrikesministrarna och de nordiska samarbetsministrarna mycket täta under pandemin, med ett stort antal videomöten och telefonsamtal. I början av pandemin drev Sverige på för att EU:s exportförbud av medicinsk utrustning inte skulle omfatta Norge och andra Efta-länder. Dessa länder undantogs från beslutet om exportrestriktioner.

Frågan om de norska inreserestriktionernas effekter var särskilt prioriterad i samtalen med norska företrädare. Restriktionerna skapade olika typer av problem för boende i de svenska och norska gräns-

regionerna, även om arbetspendlingen till största delen kunde fortsätta som vanligt. I kontakt med norska motparter underströk regeringen därför vikten av att restriktioner utformas på ett sätt som underlättar för boende i gränsregionerna. I slutet av 2020 bistod Sverige Norge med vidareförmedling av covid-19-vaccin som upphandlats enligt EU-gemensamma avtal.

Norge var under 2019 Sveriges största exportmarknad och en av Sveriges viktigaste handelspartner. På grund av covid-19-pandemin och de norska inreserestriktionerna såg dock gränshandeln med Norge en mycket kraftig nedgång under året.

Möten och avstämningar på försvarsministernivå via säker videolänk genomfördes under året. Fokus för diskussionerna var samarbete och åtgärder inom ramen för det fördjupade operativa samarbetet mellan Finland, Norge och Sverige. I försvarsbeslutet 2020 anges att samordning av operationsplanering med Norge bör ske i största möjliga utsträckning.

6.3 Danmark

Sverige och Danmark har en mycket god relation och ett omfattande handelsutbyte. Besöksutbytet mellan Danmark och Sverige är brett på alla nivåer och inom alla departement. Under största delen av året skedde de flesta möten digitalt. I pandemins inledande skede hade statsminister Stefan Löfven telefonkontakt med Danmarks statsminister Mette Frederiksen för att diskutera läget med anledning av pandemin. Samtalet följdes av ett flertal samtal mellan statsministrarna, liksom mellan utrikesministrarna och de nordiska samarbetsministrarna. Den 19 mars hade minister för internationellt utvecklingssamarbete Peter Eriksson ett möte med sin danske motpart för att diskutera prioriteringar inom utvecklingssamarbetet och områden för eventuellt samarbete mellan Danmark och Sverige. I december hade både minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg och minister för internationellt utvecklingssamarbete Peter Eriksson videomöten med Danmarks nytillträdde minister för nordiska frågor och utvecklingssamarbete Flemming Møller Mortensen.

Den 7 september deltog statssekreterare Krister Nilsson på en konferens i Malmö för att uppmärksamma att Öresundsbron firade 20 år. Arbetet för att stärka integrationen i Öresundsregionen i spåren av pandemin blir en viktig prioritering i det bilaterala samarbetet under 2021.

För att minska smittspridningen införde både Danmark och Sverige inreserestriktioner och gränskontroller. Detta skapade utmaningar för gränsregionen och en nära dialog om frågan fördes mellan regeringsföreträdare, inte minst de nordiska samarbetsministrarna. Undantagsregler kunde införas i gränsregionen i syfte att underlätta för de som lever och verkar över gränsen.

Försvarssamarbetet mellan Sverige och Danmark fokuserade under 2020 på att fortsätta genomföra det bilaterala samförståndsavtal om försvarssamarbete som ingicks år 2016. Under året gjordes en uppföljning av regeringens tidigare bemyndigande till Försvarsmakten om att förhandla ett avtal om fördjupat marint samarbete.

6.4 Island

Samarbetet och relationerna med Island är mycket goda, men på grund av pandemin kunde inga besök på politisk nivå genomföras under 2020. Utrikesminister Ann Linde hade dock nära kontakt med sin isländske kollega Guðlaugur Þór Þórðarson bl.a. för att diskutera utmaningar kopplade till pandemin. Även minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg hade kontakt med sin isländske kollega Sigurður Ingi Jóhannsson. Diskussioner fördes om möjligheter att utöka samarbetet mellan Sverige och Island om exportfrämjande.

Under våren ägde ett telefonsamtal rum mellan statsminister Stefan Löfven och Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir, där aktuella frågor av gemensamt intresse togs upp.

Sverige bistod Island med vidareförmedling av covid-19-vaccin som upphandlats enligt EU-gemensamma avtal.

7 Nordområdessamarbetet

7.1 Arktis

Arktis är en viktig komponent i de nordiska ländernas samarbete och politiska utbyte. Arktisfrågor berördes vid ett digitalt utrikesministermöte under Nordiska rådets session i oktober. I november publicerade de nordiska utrikesministrarna en gemensam artikel om samarbetet för Arktis, där människorna, freden och klimatet stod i centrum.

Arktissamarbetet präglades under året av covid-19-pandemin. Flertalet planerade fysiska aktiviteter fick antingen skjutas upp eller omvandlas till digitala arrangemang.

Nordiska ministerrådets samarbetsprogram Partnerskap för Arktis (2018–2021) utgör ramen för Arktisrelaterade projekt och utgår från ett hållbarhetsperspektiv baserat på Agenda 2030 med fyra huvudteman: people, planet, prosperity och partnership (människor, planeten, välbefinnande och partnerskap). Under 2020 fördelades totalt knappt 9,4 miljoner danska kronor till projekt inom ramen för programmet. Under 2021 förväntas Nordiska ministerrådet besluta om ett nytt samarbetsprogram för perioden 2022–2025.

Island innehar det tvååriga ordförandeskapet för Arktiska rådet 2019–2021 följt av Ryssland. Trots pandemirestriktioner kunde Arktiska rådet bl.a. genomföra ett nytt samarbetsinitiativ om marina Arktisfrågor (den så kallade SAO based Marine Mechanism) i form av en webbseminarserie under hösten med ett brett deltagande.

Sverige presenterade i september en förnyad strategi för den arktiska regionen i form av en skrivelse till riksdagen, Strategi för den arktiska regionen (skr. 2020/21:7). Under 2020 och 2021 kommer alla nordiska länder att ha uppdaterat sina nationella Arktisstrategier. Ett arbete inleddes med att se över det gemensamma meddelandet från EU-kommissionen och EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik om en integrerad EU-politik för Arktis från 2016.

Barentssamarbetet kännetecknas av långvariga och starka mellanfolkliga kontakter mellan de deltagande länderna. Verksamheten leds av medlemsländerna och berörda regioner samt bedrivs konkret och medborgarnära. Ungdomar har en central plats i samarbetet. Norge leder arbetet i Barentsrådet fram till hösten 2021 och Västerbottens län leder Regionrådet under samma period. Arbetet präglades under året av covid-19-pandemin. Flertalet planerade fysiska aktiviteter fick antingen skjutas upp eller omvandlas till digitala arrangemang.

Under året inleddes ett arbete inom ramen för samarbetet med att uppdatera Barents klimathandlingsplan. Arbetet engagerar samtliga arbetsgrupper och förväntas vara slutfört under hösten 2021. Antalet särskilt förenade områden i nordvästra Ryssland fortsatte att minska. Inom transportområdet hölls flera digitala arrangemang för att stärka samverkan om gröna transporter. Ett arbete inleddes för att bilda en projektfond för att stärka de projektorienterade inslagen i samarbetet.

I egenskap av ordförande i Regionrådet arrangerade Västerbottens län flera i huvudsak digitala aktiviteter under året, bl.a. med fokus på rovdjursfrågor, jämställdhet, ungdomar och hälsa. Sverige är tillsammans med den finska regionen Karelen ordförande i arbetsgruppen för hälsa och sociala frågor fram till hösten 2021. Prioriterade områden är förbättrad hälsa, bättre förutsättningar för barn och ungdomars utveckling samt ökad tillgång till hälsovård i glesbygden. Under året bedrevs ett internt arbete i Sverige för att höja ambitionsnivån och rikta resurserna till områden där Barentssamarbetet har ett särskilt mervärde. Områden som lyfts fram är klimat och miljö, civil krisberedskap och stärkt mellanfolkligt samarbete, med särskild tonvikt på ungdomar. Slutsatserna från den interna processen kommer under 2021 att tas vidare i medlemskretsen.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 2021

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Bolund, Baylan, Hultqvist, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Linde, Ekström, Eneroth, Dahlgren, Nilsson, Ernkrans, Lindhagen, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko, Olsson Fridh

Föredragande: statsrådet Hallberg

Regeringen beslutar skrivelse Nordiskt samarbete 2020